**CZU: 347.15/.19:347.4** **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.91**

# UNELE CONSIDERENTE CU PRIVIRE LA DEFINIREA DREPTULUI SUBIECTIV CIVIL

**TARLAPAN Artur,**
Universitatea de Stat din Moldova,
doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova
**ORCID ID: 0009-0002-5734-7251**

**SUMMARY**

At first glance, the definition of subjective civil right should not create any difficulties. There are already formulated more or less usual definitions and it seems that the problem of defining subjective civil rights is overcome. In reality, however, an analysis of subjective civil right, undertaken in order to define it, highlights a series of controversies and unresolved issues. The present work represents an attempt to define the concept of subjective civil right through the prism of content and interest aspects.

***Keywords*:** subjective civil rights, absolute subjective rights, relative subjective rights, interest

*Considerații introductive*. Jurisconsulții romani, fiind mai puțin preocupați de elaborarea unor concepte juridice generale și abstracte, nu au formulat definiții ale dreptului subiectiv. În genere, însăși noțiunea de „drept subiectiv” nu este cunoscută dreptului roman.

În pofida acestui fapt, elaborarea conceptului de drept subiectiv și ulterioarele dezvoltări au la bază anume dreptul roman, mai exact instituția acțiunii (*actio*). În dreptul roman *actio* avea nu doar o semnificație procedurală, în sens de mijloc procedural de declanșare a unui proces juridicar, dar și semnificația de drept material realizat de reclamant într-un litigiu judiciar și pasibil de a fi protejat.

D.44.7.51

| | |
|---|---|
| *Nihil aluid este actio quam ius quod sibi debeatur, iudicio persequendi* | Acțiunea nu este altceva decât dreptul de a urmări prin judecată ceea ce ți se datorează |

Astfel, elementul procedural și cel material reprezenta un tot întreg. Dreptul material încălcat nu putea fi imaginat fără un mijloc procedural pus la dispoziție pentru realizarea și apărarea acestuia. De aici s-a dedus o trăsătură specific a dreptului roman, și anume că o persoană putea pretinde la ocrotirea și apărarea intereselor sale doar în măsura în care interesul acesteia se încadra într-o acțiune

consacrată în edictul pretorului. Folosind terminologia contemporană putem spune că un drept subiectiv era recunoscut doar dacă exista o acțiune care să-l ocrotească [1, p.87; 2, p.128-129]. Se datorează aceasta în mare parte modului de organizare a justiției romane și atribuțiilor conferite pretorului.

Odată cu formarea sistemului de drept romano-germanic are loc o schimbare a paradigmei, în sensul că acțiunea în justiție devine un accesoriu al dreptului subiectiv, iar acțiunea este asigurată doar în măsura în care dreptul subiectiv există.

Însă, atunci când pandectiștii moderni au formulat propriile definiții ale dreptului subiectiv, aceștiau au pornit de la fundamentele romane privitoare la *actio* și varietățile acesteia, în special clasificarea considerată cea mai importantă a acțiunilor *in rem* și *in personam*.

Acțiunile *in rem* au servit drept sursă de inspirație pentru crearea categoriei drepturilor reale – drepturi asupra lucrurilor, înzestrate cu caracter absolut, în sens de opozabilitate față de toate terțele persoane. Cele *in personam* stau la baza drepturilor personale (de creanță), ce dispun de caracter relativ, fiind opozabile doar unor persoane terțe concret determinate.

Ceea ce au observat pandectiștii din aceste dezvoltări este că dreptul subiectiv conferă titularului său o putere – în cazul drepturilor reale o putere asupra lucrului, iar în cazul drepturilor personale (de creanță) o putere asupra altei persoane (acțiunilor altei persoane). Respectiv, definițiile dreptului subiectiv erau formulate în conformitate cu această observație: dreptul (subiectiv) este dominația persoanei asupra unui obiect supus acesteia[3, p.85-86] sau dreptul în sens subiectiv reprezintă o putere de voință recunoscută de ordinea juridică [4, p.82].

Ținând cont de faptul că ideia de putere presupune întotdeauna o voință capabilă să dirijeze puterea, iar nu orice persoană înzestrată cu drepturi subiective este întotdeauna înzestrată cu voință, își fac loc alte definiții ale dreptului subiectiv, bazate pe alte criterii, cum ar fi cel al interesului sau cel al beneficierii de foloase ale vieții. Este relevantă în acest sens renumita noțiune a dreptului subiectiv, dată de Rudolf Ihering: dreptul subiectiv este un interes protejat din punct de vedere juridic [5, p.102]. Dernburg, la rândul său, definea dreptul subiectiv civil ca fiind participarea la foloasele vieţii, acordată şi asigurată fiecărei persoane [5, p.100].

Alți autori au elaborat definiții de compromis între cele două tendințe menționate, și anume: dreptul subiectiv civil reprezintă o dominație asupra unui

obiect determinat în scopul satisfacerii unor interese conform normelor juridice [6, p.42] sau dreptul subiectiv este un folos sau un interes protejat prin recunoașterea voinței umane [5, p.100].

În fine, din conceptul modern de drept subiectiv a fost dedusă noțiunea de „revendicare" («притязание») [5, p.102], care ar urma să înlocuiască conceptul de acțiune (*actio*) [6, p.181-182]. Prin revendicarea avută în vedere se înțelege prerogativa titularului unui drept subiectiv de a cere celorlalte persoane un comportament corespunzător dreptului său subiectiv. Înțeleasă în acest fel, revendicarea are o semnificație mai largă decât acțiunea (*actio*), odată ce poate fi realizată în afara unui cadru judiciar (de exemplu, compensația, retenția, beneficiul de discuțiune și cel de execuțiune, etc.).

Pornind de la premisele istorice expuse, prezenta lucrare are ca obiectiv cercetarea problematicii definirii dreptului subiectiv civil prin prisma elementelor de conținut ale acestuia, a altor elemente adiacente, cum ar fi interesul titularului, ș.a.

*Conținutul dreptului subiectiv civil*. Așa cum a fost arătat, primele încercări de definire a dreptului subiectiv civil întreprinse de pandectiștii germani, erau bazate pe ideia de putere sau dominație asupra unui obiect concret determinat, fie el un obiect material sau imaterial, fie comportamentul părții opuse în raportul juridic.

Această optică asupra dreptului subiectiv civil, a inspirat doctrina contemporană în definirea dreptului subiectiv civil din punct de vedere a laturii active a raportului juridic, ca o măsură de comportament recunoscută titularului dreptului subiectiv [7, p.1; 8, p.95; 9, p.93]. Astfel, dreptul subiectiv de proprietate poate fi definit prin prisma prerogativelor de posesie, folosință sau dispoziție asupra bunului, iar dreptul subiectiv de autor sau inventator prin prisma prerogativei de valorificare exclusivă a operei sau a invenției.

Cei care promovează astfel de noţiuni, invocă în susţinerea acesteia faptul că, odată ce ordinea juridică recunoaşte unei persoane posibiltatea de a acţiona într-un anumit mod, se prezumă că ceilalţi trebuie să se comporte în aşa fel, încât să nu aducă atingere dreptului titularului. Respectiv, nu este necesar de specificat în mod special latura pasivă a dreptului subiectiv civil.

Opinia expusă mai sus, având în principiu un grăunte de adevăr, nu ia în considerare specificul unor drepturi subiective civile, în special a celor de creanță care sunt corelative obligaţiilor de a da sau cele de a face. Dreptul subiectiv de creanţă

corelativ unei astfel de obligaţii subiective poate fi exercitat doar ca urmare a comportamentului corespunzător al subiecţilor pasivi (achitarea sumei de bani, executarea lucrării). Titularul este îndreptăţit doar să pretindă un astfel de comportament din partea subiecţilor pasivi.

Astfel, pornind de la insuficiența definirii dreptului subiectiv civil doar prin prisma comportamentului titularului, doctrina a definit dreptul subiectiv civil prin puterea titularului atât de a se comporta într-un anumit mod, cât și de a cere altor persoane (subiecți pasivi) de a se comporta corespunzător, adică de a se comporta în așa fel încât să nu încalce dreptul titularului. Am putea afirma că aceasta noțiune a devenit tradițională și este acceptată quasiunanim de doctrină [10, p.157; 11, p.74; 12, p.48-49; 13, p.192; 14, p.76; 15, p.74].

S-a considerat că o caracteristică generală a dreptului subiectiv civil trebuie să ţină cont de faptul că acesta reprezintă atât o măsură de comportament permis titularului, cât şi un mijloc de asigurare a comportamentului terţelor persoane. Iar în procesul cercetării diferitor categorii de drepturi subiective urmează a fi evidenţiate laturile care prevalează în conţinutul acestora [16, p.677].

Din punctul de vedere a concepției avute în vedere, în conţinutul drepturilor subiective absolute (reale, personal nepatrimoniale), de regulă, prevalează latura activă, odată ce titularul este îndreptăţit la săvârşirea anumitor acţiuni în vederea exercitării dreptului său subiectiv (cum ar fi în cazul dreptului subiectiv de proprietate, conform căruia proprietarul este îndreptăţit să posede, să folosească şi să dispună de un lucru), iar tuturor celorlalte persoane li se impune obligaţia generală de abţinere de la săvâşirea acţiunilor care ar încălca dreptul subiectiv. În conţinutul drepturilor subiective relative (de creanţă), de regulă, prevalează latura pasivă, odată ce titularul unui astfel de drept este îndreptăţit să ceară altor persoane să săvârşească sau să se abţină de la săvârşirea anumitor acţiuni.

Spunem de regulă fiindcă, în conţinutul drepturilor subiective civile se pot îmbina în aceiaşi măsură şi latura activă, şi latura pasivă. De exemplu, în cazul locaţiunii, locatarului i se acordă, pe de o parte, posibilitatea de a se folosi de un bun, posibilitate ce are un caracter relativ faţă de proprietarul care-i acordă dreptul de a folosi bunul. Pe de altă parte, locatarul dispune de posibilitatea de a cere tuturor persoanelor, inclusiv proprietarului bunului, de a se abţine de săvârşirea acţinilor care ar împiedica folosinţa normală a bunului dat. Locatarul beneficiază de cea din urmă

posibilitate în virtutea faptului că este posesor al lucrului şi se bucură de protecţie prin intermediul acţiunilor posesorii.

O parte a doctrinei, totuși, deviază de la conceptul tradițional și încearcă definirea dreptului subiectiv civil prin prisma laturii sale pasive, ca un drept asupra acţiunilor altora. În acest sens, dreptul subiectiv civil este un mijloc de reglementare a comportamentului cetăţenilor, prin asigurarea unui anumit comportament din partea altor persoane, în vederea satisfacerii intereselor titularului dreptului subiectiv [17, p.562].

Pentru satisfacerea necesităților sale în valori materiale și spirituale, o persoană nu are nevoie de un drept subiectiv asupra lor, ci nemijlocit de valorile în cauză. Dacă astfel de valori există și sunt accesibile, atunci persoana le poate utiliza și consuma și fără recunoașterea unor drepturi subiective în legătură cu acestea. Necesitatea în consacrarea drepturilor subiective apare atunci când în societate accesul la valori materiale și/sau spirituale este limitat datorită cantității acestora. Respectiv, derularea normală a procesului de utilizare și consum al valorilor este posibilă doar cu condiția asigurării unui anumit comportament din partea celorlalți membri ai societății [18, p.6].

În acest sens, dreptul subiectiv devine necesar pentru săvârșirea de către titular a propriilor acțiuni neinterzise de lege doar atunci, când săvârșirea acestor acțiuni este imposibilă fără concursul altor persoane sau fără înlăturarea impiedimentelor create de alții [17, p.562]. Titularul, astfel, are nevoie de asigurarea juridică nu a propriului comportament, ci a comportamentului altora. Titularul va putea pe deplin să beneficieze de pe urma propriului comportament, doar dacă se va asigura un comportament corespunzător din partea altor persoane.

Aceste considerente ne fac să împărtășim ideia că în virtutea esenței sale sociale, dreptul subiectiv civil este un drept asupra acțiunilor altora, și nu un drept asupra acțiunilor proprii ale titularului [18, p.6].

În mod cel mai evident, această esență se manifestă în raporturile juridice relative (de creanță), în care titularul dreptului subiectiv este îndreptățit să ceară săvârșirea sau abținerea de la săvârșirea unor acțiuni de către subiecții pasivi concret determinați. Esența arătată a dreptului subiectiv civil, însă, nu este atât de evidentă în raporturile juridice absolute, cum ar fi raportul juridic de proprietate, unde dreptul subiectiv de proprietate este perceput ca un set de acțiuni pasibile de a fi săvârșite de titular, mai exact: posesia, folosința și dispoziția asupra unui bun. Dar, așa cum este

reținut de doctrină, ca un proprietar să poate săvârși acțiunile menționate, este necesară asigurarea unui comportament corespunzător din partea altor persoane [18, p.7], în speță a subiecților pasivi nedeterminați, cărora le revine obligația generală pasivă de a nu împiedica proprietarul în exercitarea atributelor dreptului de proprietate.

Mai mult, atributele de posesie, folosință și dispoziție asupra unui bun nu sunt specifice doar dreptului de proprietate. Titalurii altori drepturi subiective reale sau de creanță pot beneficia de aceleași prerogative asupra bunului proprietarului. Respectiv, indicarea aceste prerogative în definirea dreptului subiectiv de proprietate, așa cum o face legiuitorul, nu relevă caracteristica esențială a dreptului de proprietate. Ceea ce ține de esența dreptului subiectiv de proprietate este că proprietarul poate exercita posesia, folosința și dispoziția asupra bunului în mod nemijlocit și independent de alții. Deci, iarăși ajungem la raportul titularului dreptului subiectiv civil cu subiecții pasivi, față de care se impune obligația de a avea un anumit comportament, fără de care nu este posibilă asigurarea din punct de vedere juridic a intereselor titularului.

Raționamentele expuse cu privire la dreptul subiectiv de proprietate pot fi aplicate corespunzător altor drepturi subiective absolute, cum ar fi drept subiectiv de autor sau inventator. Titularului dreptului subiectiv de autor și inventator i se recunoaște dreptul exclusiv de valorificare a operei sau a invenției. Dar, datorită caracterului imaterial al obiectului dreptului de proprietate intelectuală, acesta poate fi de facto utilizat și valorificat de oricine, mai ales în condițiile actualului progres tehnico-științific. Astfel, interesele titularului dreptului subiectiv de autor sau inventator pot fi asigurate nu atât prin recunoașterea propriilor prerogative de valorificare a operei sau invenției, cât prin impunerea potențialilor utilizatori de opere sau invenții a obligației de a obține permisiunea titularului pentru valorificare și de a achita remunerația convenită. Doar așa titularul poate exercita un control asupra modului în care opera sau invenția sunt utilizate și obține beneficii.

Cele expuse ne permit să ne raliem opiniei că îndreptățirea la săvârșirea propriilor acțiuni de către titular (posesia, folosința și dispoziția în cazul dreptului subiectiv de proprietate, reproducerea, distribuirea, închirierea ș.a. în cazul dreptului subiectiv de autor) caracterizează dreptul subiectiv civil doar din punct de vedere cantitativ și stabilește limitele în care titularul este îndreptățit să pretindă un anumit

comportament din partea subiecților pasivi [18, p.8]. Trăsătura calitativă a dreptului subiectiv civil constă în prerogativa titularului de a cere un anumit comportament de la persoanele obligate față de el.

*Interesul – un element al conținului dreptului subiectiv civil?* În literatura de specialitate se întâlnesc noţiuni ale dreptului subiectiv civil cu precizarea că scopul acestuia reprezintă satisfacerea intereselor titularului [19, p.56]. Unii autori merg mai departe şi consideră necesară includerea interesului titularului în conţinutul dreptului subiectiv civil [17, p.560; 20, p.41], acesta fiind considerat chiar şi elementul de bază al conţinutului acestuia. O atare concepție ne duce cu gândul la celebra noţiune formulată de Rudolf Ihering, pe care am menționat-o anterior.

Opinia menţionată a fost în mod justificat criticată. S-a menţionat că interesul nu poate fi inclus în conţinutul dreptului subiectiv civil din motiv că interesul reprezintă premisa şi scopul exercitării şi apărării dreptului subiectiv civil [21, p.35; 22, p.241-242], respectiv, nu poate fi în acelaşi timp şi un element al conţinutului acestuia.

Se consideră că în raporturile juridice civile care iau naştere prin voinţa subiecţilor, interesul întotdeauna apare înaintea dreptului subiectiv civil, acţiunile persoanei interesate fiind îndreptate spre dobândirea dreptului subiectiv corespunzător. Din acest punct de vedere, interesul se prezintă ca o premisă a apariţiei dreptului subiectiv civil. În acelaşi timp, dreptul subiectiv civil reprezentă mijlocul juridic de satisfacere a interesului. Astfel, interesul reprezintă şi o premisă a exercitării dreptului subiectiv civil [22, p.241-242].

Într-adevăr, dobândirea drepturilor subiective civile este determinată de necesităţile (interesele) titularului, necesităţi a căror satisfacere se obţine prin exercitarea dreptului subiectiv. Apărarea drepturilor subiective civile se realizează în vederea menţinerii şi asigurării exercitării acestora. Respectiv, nu există temeiuri de a include interesul în conţinutul dreptului subiectiv civil, fiind suficient să se menţioneze că scopul acestuia rezidă în satisfacerea intereselor legitime ale titularului.

Unii autori optează pentru includerea în noţiunea dreptului subiectiv (în general) a posibilităţii titularului de a se folosi de anumite beneficii de ordin social, înţelese în sensul cel mai larg (beneficii materiale, culturale, etc.), menţionând că comportamentul permis subiectului activ nu prezintă valoare prin sine însuşi, ci prin

direcţionarea acestui comportament spre atingerea anumitor scopuri, spre satisfacerea anumitor necesităţi [23, p.130]. Drept urmare, posibilitatea titularului dreptului subiectiv de a se folosi de anumite beneficii de ordin social trebuie recunoscută în calitate de element al conţinutului dreptului subiectiv [24, p.34].

Nu putem fi de acord cu o astfel de opinie, din considerentul că unicul rezultat al aplicării acesteia este înlocuirea ideei de satisfacere a interesului prin exercitarea dreptului subiectiv cu ideea folosirii în baza dreptului subiectiv a anumitor beneficii de ordin social, în scopul satisfacerii necesităţilor personale. Această înlocuire nu aduce nimic nou şi, în fond, repetă greşeala autorilor care includ interesul în conţinutul dreptului subiectiv.

Folosirea anumitor beneficii de ordin social în baza unui drept subiectiv este aceiaşi cu satisfacerea intereselor prin intermediul unui drept subiectiv, numai că această folosire este rezultatul nu a simplului fapt de a fi titular al unui drept subiectiv, ci rezultatul exercitării dreptului subiectiv. Respectiv, folosirea anumitor beneficii de ordin social ca şi satisfacerea unui interes al titularului este scopul dreptului subiectiv, şi nu un element al conţinutului acestuia. Scopul dat se atinge prin exercitarea dreptului subiectiv.

Cele expuse, însă, nu diminuază importanța interesului pentru dreptul subiectiv civil, deoarece interesul abstract în vederea protejării şi realizării căruia dreptul subiectiv civil este reglementat, determină destinaţia socială a dreptului subiectiv. Destinaţia socială a dreptului subiectiv civil, la rândul său, reprezintă o importantă limită a exercitării acestuia, iar exercitarea dreptului subiectiv civil contrar destinaţiei sale sociale reprezintă un abuz de drept.

*Dreptul subiectiv civil ca element al conținutului raportului juridic civil*. La acest capitol am dori să ne oprim asupra polemicii existente în literatura de specialitate cu privire la posibilitatea existenţei drepturilor subiective civile în afara raporturilor juridice civile. În special, se menţionează că drepturile subiective civile absolute (dreptul subiectiv de proprietate, dreptul subiectiv de autor, etc.) nu reprezintă elemente ale conţinutului raporturilor juridice civile, există în afara acestora. Drepturile subiective civile absolute iau naştere în urma diferitor fapte juridice, însă îşi continuă existenţa în bază normelor juridice (dreptului obiectiv), care reglementează conţinutul acestor drepturi subiective şi impun interdicţia generală faţă de toate celelalte persoane de a se abţine de la săvârşirea acţiunilor îndreptate

spre încălcarea drepturilor subiective corespunzătoare [9, p.97; 25, p.32-41; 26, p.99-100; 27, p.188-190].

Se întemeiază teoria menţionată pe considerentul că un raport juridic civil poate exista doar între persoane concrete, fiind inadmisibil un astfel de raport între un subiect activ şi un cerc nedeterminat de persoane, care nici nu cunosc despre dreptul subiectiv de proprietate sau alt drept subiectiv civil absolut al cărui titular este subiectul activ. În calitate de exemplu se face referire la autorul care a creat o operă literară, însă ţine manuscrisul în secret, închis într-un safeu. În viziunea savantului citat este greu de imaginat un raport juridic într-o atare situaţie, când tuturor celorlalte persoane, în calitate de subiecţi pasivi, li se impune obligaţia de a nu aduce atingere drepturilor autorului asupra operei, despre care aceştia nici nu cunosc [25, p.40].

Prin aplicarea consecventă a teoriei menţionate s-a ajuns la concluzia că drepturile subiective civile absolute sunt în afara ordinii juridice civile. Ele sunt parte componentă a ordinii juridice publice şi, respectiv, elemente ale raporturilor juridice dintre stat şi toate celelalte persoane, care sunt obligate să nu încalce normele dreptului obiectiv cu privire la proprietate sau alte drepturi subiective civile absolute [9, p.97].

Teoria drepturilor subiective civile absolute existente în afara raporturilor juridice civile a fost supusă unor critici aspre. În mod special s-a menţionat că susţinătorii teoriei date nu au propus careva soluţii teoretice sau practice noi, care ar reieşi din concepţia pe care au promovat [28, p.230]. Dacă ne referim în mod special la dreptul subiectiv de proprietate, atunci conţinutul acestuia, în concepţia promotorilor teoriei analizate, a rămas acelaşi, ca şi în concepţia tradiţională. Pentru apariţia dreptului subiectiv de proprietate la fel este necesară survenirea faptelor juridice corespunzătoare. Apărarea dreptului subiectiv de proprietate se face la fel prin acţiunile în revendicare şi negatorie. Obligaţia cu caracter general impusă prin dreptul obiectiv tuturor persoanelor de a nu încălca dreptul subiectiv de proprietate este, de asemenea, aceiaşi. Şi aici este punctul vulnerabil al teoriei drepturilor subiective civile absolute existente în afara raporturilor juridice civile.

Dacă normele juridice (dreptul obiectiv) impun tuturor obligaţia generală de a nu încălca dreptul subiectiv de proprietate, atunci normele date nu fac altceva decât să reglementeze comportamentul tuturor persoanelor în relaţia lor cu titularul dreptului subiectiv de proprietate. Altfel spus, normele reglementează relaţia socială dintre titularul dreptului subiectiv de proprietate şi celelalte persoane. Iar un raport

juridic nu este altceva decât o relaţie socială reglementată printr-o normă juridică. Astfel, nu putem nega existenţa raporturilor juridice civile de proprietate, un element indispensabil al cărora este dreptul subiectiv de proprietate. Cele expuse pot fi generalizate la celelalte drepturi subiective civile absolute.

În particular, mai putem menţiona că nu doar în raporturile juridice civile absolute unul din subiecţi este nedeterminat. Există un şir de raporturi juridice civile relative cu un subiect nedeterminat, însă nici un specialist în domeniu nu neagă faptul că acestea sunt raporturi juridice [28, p.224-225, 229]. De asemenea, dacă drepturile subiective civile absolute sunt elemente ale raporturilor juridice de drept public dintre stat şi celelalte persoane, rămâne inexplicabil de ce încălcarea dreptului subiectiv de proprietate atrage răspunderea juridică faţă de proprietar, şi nu faţă de stat [16, p.662-663].

Mai mult ca atât, dacă se recunoaște, în viziunea celor care susțin teoria drepturilor absolute în afara raporturilor juridice, existenţa unui raport juridic cu caracter absolut dintre stat şi un cerc nedeterminat de persoane, atunci de ce nu este posibilă existenţa unui astfel de raport juridic dintre o persoană particulară şi celelalte persoane, în calitate de subiect nedeterminat?

Caracterul abstract al unui număr infinit de legături între titularul dreptului subiectiv civil absolut și toți terții, ca un cerc nedeterminat de persoane, specific construcției unui raport juridic civil absolut, se atenuează dacă pornim de la premisa că orice raport juridic are un obiect. În acest sens, un raport juridic absolut se diferențiază de toate celelalte raporturi juridice absolute de același fel prin subiectul activ concret determinat și un obiect concret determinat. Respectiv, orice persoană, cu excepția subiectului activ, urmează să se abțină de la săvârșirea de acțiuni asupra obiectului raportului juridic civil absolut.

Toate cele menţionate confirmă că drepturile subiective civile absolute nu pot fi separate de raporturile juridice civile corespunzătoare, respectiv, toate drepturile subiective civile sunt elemente ale conținutului raporturilor juridice civile.

*O posibilă noțiune*. Toate cele expuse anterior ne permit să formulăm o posibilă noţiune a dreptului subiectiv civil. Dreptul subiectiv civil reprezintă acel element al conținutului raportului juridic în virtutea căruia subiectul activ al raportului juridic este înderptățit de a pretinde celorlalţi subiecţi un anumit comportament (prin săvârşirea sau abținerea de la săvârşirea unor acţiuni), în măsură să se asigure din punct de vedere juridic satisfacerea propriilor interese legitime ale titularului.

**BIBLIOGRAFIE:**

1. HANGA ,V. Drept privat roman. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971. 380 p.

2. JAKOTĂ, M.V. Dreptul roman. Vol. I. Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1993. 491 p.

3. ПУХТА, Г.Ф. Курс римского гражданского права. Том I. (перевод с последнего немецкого издания проф. Рудорфа), Москва, 1874. 550 p.

4. ВИНДШЕЙД, Б. Учебник пандектного права. Том I. Общая часть. (перевод с немецкого под ред. С.В. Пахмана), С.-Петербург, 1874. 358 p.

5. ДЕРНБУРГ, Г. Пандекты. Том I. Общая часть. (перевод Г. фон Рехенберга под руководством и редакцией П. Соколовского). Москва, 1906. 465 p.

6. БАРОН, Ю. Система римского гражданского права. Выпуск первый. Книга I. Общая часть. (перевел с пятого немецкого издания Л. Петражицкий), Москва, 1898. 244 p.

7. HAMANGIU, C., ROSETTI-BĂLĂNESCU, I., BĂICOIANU, Al. Tratat de drept civil român. Volumul I. București, 1928. 948 p.

8. Советское гражданское право. Учебник. Том I. / Отв. редакторы д.ю.н., проф. ГРИБАНОВ, В.П., д.ю.н., проф. КОРНЕЕВ, С.М. Москва: «Юридическая литература», 1979. 452 p.

9. Гражданское право. Часть первая / Отв. редакторы д.ю.н., проф. МОЗОЛИН, В.П., д.ю.н., проф. МАСЛЯЕВ, А.И. Москва: «Юристъ», 2007. 719 p.

10. ТОЛСТОЙ, Ю.К. Содержание и гражданско-правовая защита права собственности в СССР. Издательство Ленинградского Университета, 1955. 219 p.

11. Советское гражданское право. Часть I. Издание третье, переработанное и дополненное / Отв. редактор, д.ю.н., проф. РЯСЕНЦЕВ, В.А. Москва: «Юридическая литература», 1986. 558 p.

12. RAUSCHI, Ş., POPA, Gh., RAUSCHI, Șt. Drept civil: Teoria generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Iași: Editura Junimea, 2000. 277 p.

13. DOGARU, Ion coord. Drept civil. Ideea curgerii timpului şi consecinţele ei juridice. Bucureşti: Editura „All Beck”, 2002. 1120 p.

14. BELEIU, Gheorghe. Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil. Ediţia a VIII-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: „Universul juridic”, 2003. 599 p.

15. BAIEŞ, S., ROŞCA, N. Drept Civil: Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică. Ediţia a 4-a. Chişinău: Î.S.F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2011. 392 p.

16. ИОФФЕ, О.С. Спорные вопросы учения о правоотношении. În: ИОФФЕ, О.С. Избранные труды по гражданскому праву: Из истории цивилистической

мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права». Москва: Статут, 2002. (Серия «Классика российской цивилистики»), p. 653-698.

17. ИОФФЕ, О.С. Правоотношение по советскому гражданскому праву. În: ИОФФЕ, О.С. Избранные труды по гражданскому праву: Из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории «хозяйственного права». Москва: Статут, 2002. (Серия «Классика российской цивилистики»), p.512-652.

18. ЕГОРОВ, Н.Д. О понятии субъективного права. În: Правосубъектность по гражданскому и хозяйственному праву. Межвузовский сборник. Ленинград, 1983, p 3-11.

19. Советское гражданское право. Учебник для юридических институтов и факультетов. Том 1. Отв. редакторы ИОФФЕ, О.С., ТОЛСТОЙ, Ю.К., ЧЕРЕПАХИН, Б.Б. Издательство Ленинградского университета, 1971. 472 p.

20. ВЕНЕДИКТОВ, А.В. Государственная социалистическая собственность. În: ВЕНЕДИКТОВ, А.В. Избранные труды по гражданскому праву. В 2 т. Т. II. Москва: «Статут», 2004, (Серия «Классика российской цивилистики»), p 7-412.

21. ЧЕЧОТ, Д.М. Субъективное право и формы его защиты. Издательство Ленинградского университета, 1968. 72 p.

22. ГРИБАНОВ, В.П. Интерес в гражданском праве. În: ГРИБАНОВ, В.П. Осуществление и защита гражданских прав. Москва: «Статут», 2000, (Серия «Классика российской цивилистики»), p. 233-244.

23. МАТУЗОВ, Н.И. Вопросы теории субъективных прав граждан. În: Советское государство и право, № 7, 1964, p. 130-133.

24. ХОХЛОВА, Е.М. Субъективное право и обязанность как юридическое содержание правоотношения. În: Вестник Саратовской государственной академии права, № 1(59), 2008, p. 33-36.

25. ГЕНКИН, Д.М. Право собственности в СССР (Курс советского гражданского права). Москва: Государственное издательство юридической литературы, 1961. 223 p.

26. СЕРЕБРОВСКИЙ, В.И. Вопросы советского авторского права. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1956. 283 p.

27. БРАТУСЬ, С.Н. Предмет и система советского гражданского права (Курс советского гражданского права). Москва: Государственное издательство юридической литературы, 1963, 197 p.

28. ФЛЕЙШИЦ, Е.А. «Абсолютная» природа права собственности. În: Проблемы гражданского и административного права, Издательство Ленинградского университета, 1962, p. 214-233.